

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЛОКУТИВНИХ ІНТЕНСИФІКАТОРІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРВ'Ю ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

А.В. Прокопенко,

Сумський державний університет, м. Суми

У статті досліджується статус перлокутивних інтенсифікаторів мовленнєвих актів на матеріалі англomовного політичного інтерв'ю.

Ключові слова: *перлокутивні інтенсифікатори, мовленнєві акти, політичний дискурс, англійська мова.*

З плином часу помітилась тенденція до зміни парадигми сучасних гуманітарних досліджень на користь антропоцентризму та мови як засобу вираження емоцій, індивідуальних та соціальних оцінок, основного механізму передачі інформації, пізнання, розуміння людини та впливу на неї. Феномен мовленнєвого впливу є одним з об'єктів вивчення теорії мовленнєвих актів (J. Austin, J. Searle, P. Strawson, D. Sperber, D. Wilson, Г. Почепцов). Мовленнєвий вплив досягається мовцем різноманітними засобами, одним з найбільш ефективних є використання мовленнєвих підсилювальних засобів, тобто перлокутивних інтенсифікаторів. Це питання освітлювалось як у вітчизняній (І. Гальперін, М. Кузнец, О.Н. Сергєєва, І.І. Туранський, В. Шаховський, І.В. Арнольд, В.В. Акуленко, А.Е. Левицький), так і в зарубіжній науці (V. Mathesius, Н. Spitzbardt, D. Bolinger, К. Stoffel, Ch. Berthelon). Тому **актуальність** дослідження зумовлена необхідністю подальшого осмислення теорії мовленнєвих актів *via* перлокутивні інтенсифікатори, які є засобами мовленнєвого впливу на аудиторію респондентами політичного інтерв'ю.

Основна **мета** роботи полягає у дослідженні використання перлокутивних інтенсифікаторів респондентами політичного інтерв'ю у фокусі класичної теорії мовленнєвих актів та основних способів їх перекладу.

Мета наукової роботи зумовлює вирішення таких **завдань**:

- встановити місце політичного інтерв'ю в класичній таксономії мовленнєвих актів;
- розглянути специфіку мовленнєвого впливу та умови досягнення його ефективності;
- визначити та проілюструвати основні засоби та способи реалізації та перекладу перлокутивних інтенсифікаторів у мовленні політичних діячів.

Об'єктом дослідження є мовлення респондентів–політиків, яке репрезентовано у текстах англomовного політичного інтерв'ю, **предметом дослідження** – виступають висловлювання політиків, які містять перлокутивні інтенсифікатори.

Матеріалом дослідження слугують тексти політичного інтерв'ю з Гіларі Клінтон, Девідом Кемероном та Ненсі Пелосі.

Наукова новизна полягає у аналізі та класифікації перлокутивних інтенсифікаторів, які використовують політики під час проведення інтерв'ю для досягнення своєї мети.

Політичне інтерв'ю або інтерв'ю з політиком – це комунікативний акт, який має свою чітку спрямованість, структуру, мету, включає в себе стратегії та тактики, це також і мовленнєвий акт, тобто ситуативно та інтенційно обумовлене мовленнєве висловлювання мовця, орієнтоване на адресата та його результативну реакцію. Згідно з теорією мовленнєвих актів, цілісність мовленнєвого акту забезпечується трьома групами дій 1) локуцією – «говорінням» у сполученості з фонетичним, фатичним та ретичним компонентами, 2) іллокуцією – наміром, метою, продуманим розрахунком, 3) перлокуцією, тобто наслідками досягнення результату

мовленнєвого акту, виходячи з впливу мовця на свідомість та поведінку адресата [1, с.57].

Відповідаючи на запитання інтерв'юера, політик здійснює цілеспрямовані мовленнєві дії, намагається вплинути на аудиторію за допомогою мови. Мовленнєвий вплив визначається вченими як вплив на індивідуальну та/або колективну свідомість та поведінку за допомогою висловлювань на природній мові. Іноді під поняттям мовленнєвого впливу розуміють повідомлення, побудовані засобами невербальних семіотичних систем, до яких належать паралінгвістичні засоби (темپ, тембр, гучність голосу, логічні наголоси), кінестатичні засоби (жести, міміка, постава) і т.д [2, с.7]. Мовленнєвий вплив можна ототожнити з процесом мовленнєвого спілкування, взятому в аспекті його цілеспрямованості. У будь-якому мовленнєвому спілкуванні комуніканти переслідують певні немовленнєві цілі, які у підсумку впливають на діяльність співрозмовника [3, с.74]. За допомогою мовленнєвого впливу у адресата можуть формуватися певні установки, наміри, уявлення, оцінки, які згодом призводять до такої організації його поведінки, на які розраховує відправник висловлювання.

Ефективність мовленнєвого впливу досягається за рахунок використання різноманітних експресивних засобів мови, зокрема, тропів та фігур мовлення (метафор, гіпербол, іроній і т.д.), рівня аргументації, акцентування найбільш значущих елементів висловлювання. Мовленнєвий вплив може підсилюватися за допомогою різноманітних невербальних засобів (жести, міміка, погляд і т.д.). Екстралінгвістичними умовами, які визначають ефективність мовленнєвого впливу, є: властивості адресанта (соціальний статус, чарівність, вольова, інтелектуальна, характерологічна перевага), властивості адресата: ступінь його сугестивності, відносини, які створюються між співрозмовниками [2, с.9]. Для підвищення мовленнєвого впливу респондент політичного інтерв'ю у своєму мовленні використовує підсилювальні засоби, тобто перлокутивні інтенсифікатори – «языковые средства, направленные на усиление оказываемого на адресата интендируемого речевого воздействия» [4, с.401]. Підсилення – це всі відмінності, які зводяться до категорій кількості, якості, розміру, цінності, сили й т.д. Їх використання повинно сприяти досягненню мовцем перлокутивної мети, що є обов'язковою умовою для вдалої реалізації усієї комунікації. Комунікація стає успішною за умови розуміння слухачем поставленої мети мовцем – тобто комунікативної інтенції мовця [5, с.314].

Успішність перлокутивного ефекту у процесі перекладу залежить від різноманітних екстралінгвістичних факторів: соціальних статусів мовця та слухача (їх вік, стать, національність, становище у суспільстві), їх особистих якостей, а також від ситуації спілкування (офіційна/неофіційна), теми бесіди, зацікавленості мовця та слухача у здійсненні дії і готовності слухача її виконати [2, с.24]. На даному етапі комунікації перекладач використовує всю лінгвістичну та екстралінгвістичну інформацію та підбирає мовленнєві одиниці у мові перекладу для вираження комунікативної мети відправника та збереження перлокутивного ефекту висловлювання.

Існують різноманітні форми, засоби та способи реалізації перлокутивних інтенсифікаторів у мовленні, серед них виділяють перлокутивні інтенсифікатори фонемного, морфемного, словесного рівня та рівня словосполучення, речення та тексту.

До перлокутивних інтенсифікаторів фонемного рівня належать інтонація, варіювання модуляцій голосу, паузи, розтягування звуків у словах, графічні виділення.

До перлокутивних інтенсифікаторів морфемного рівня належать компаративи, елативи, *more* з іменниками, емфатичний елемент *do*. Компаративи та елативи перекладаються на українську мову еквівалентними словами з відповідними префіксами та суфіксами згідно з ступенями порівняння української мови,

емфатичний елемент *do* має такі відповідники як: *дійсно, справді, все-таки, нарешті* (Hillary Clinton: “That, yes, we do have real threats...” (Так, нам дійсно погрожують...), “We do need a very tough sanctions program...” (Нам справді потрібна програма з дуже жорсткими санкціями...), “Be subtler. Be smarter” (Бути кмітливішим. Бути розумнішим) [6]; David Cameron: “Yes, we do need to deal with those imbalances...” (Так, нам дійсно потрібно справлятися з тими дисбалансами...), “... is the greatest stimulus of all...” (...це найзначніший стимул з усіх...), “we can make more progress” (ми можемо досягти більшого прогресу), “... could earn more money...” (можуть заробляти більше грошей), “...some people do need a tough sanction...” (деяким людям справді потрібні жорсткі санкції), “I don’t think it’s the best solution...” (Я не вважаю, що це найкраще розв’язання проблеми), “I think the most important thing...” (На мою думку, найважливіше...) [7]; Nancy Pelosi: “The rapid increase in cost of healthcare is the biggest contributor...” (Швидке зростання вартості медичного обслуговування це найбільший внесок), “...we are getting the best possible answers” (...ми отримуємо найбільш імовірні відповіді...), “We want to have the best scientific basis and the best scientific methods...” (Ми хочемо мати найкращий науковий базис та найкращі наукові методи), “I do think that there’s...” (Я дійсно вважаю, що існує...), “The most important ingredient...” (Найважливіший компонент...) [9].

До перлокутивних інтенсифікаторів словесного рівня належать кванторні слова, підсилювальні прислівники, прикметники, іменники, слова з підсилювальними префіксами *over-, super-, hyper-, ultra-*, синонімічні ряди дієслів. Всі ці інтенсифікатори перекладаються на українську мову відповідними еквівалентами, серед підсилювальних префіксів виділяють префікси *най-, пре-, роз-, над-, супер-, екстра-*, наприклад Hillary Clinton: “...so many of the issues that have been neglected and frankly, gotten quite dangerous...” (...так багато проблем було проігноровано, і, які, щиро кажучи, стали дійсно небезпечними...), “...put millions of Americans to work...” (...надасть мільйонам американцям роботу...), “...a lot of people were curious...(багато людей цікавилися...)”, “there’s so much work for our country to do (...в нашій країні це так багато треба зробити)”, “It is an incredibly complex and dangerous situation...” (Це неймовірно складна та небезпечна ситуація...), “The world is much too complicated” (Світ надзвичайно складний), “I feel very optimistic...” (Я почуваюся дуже оптимістично...), “Well, I have said that for years” (Я розповідаю про це роками) [6]; David Cameron: “What is right about leaving tens of thousands, hundreds of thousands of our fellow citizens...” (Що справедливого в тому, щоб залишити десять тисяч, сто тисяч наших співгромадян...), “there are also many, many people on benefits...” (також є дуже багато людей, які отримують допомогу...), “...but it’s extremely tender...(але це надзвичайно турботливо...)”, “...he seems to have been completely asleep...the government have been completely incompetent...(здається, він повністю був сплячим...уряд був зовсім некваліфікований...)”, “seeing billions of pounds of taxes...” (які бачать податки на мільярди фунтів...), “...has been a disastrous year...” (був жахливий рік), “We’ve got brilliant companies, fantastic universities, great inventors” (У нас є прекрасні компанії, фантастичні університети, видатні винахідники), “... on for too long and go too far” (...на так довго та на так далеко), “... he’s a hugely impressive figure” (...він є винятково вражаючою особою) [8]; Nancy Pelosi: “...but it is absolutely essential” (...це абсолютно необхідно), “Too many people are involved, too much money is involved” (Дуже багато людей залучено, дуже багато грошей залучено...), “...the strategy is so clear, and the results so promising...” (...стратегія настільки зрозуміла, а результати такі багатообіцяючі...), “More than a little bit hesitant...” (Більше ніж трішки сумніваюсь...), “...this change is absolutely necessary...(ці зміни цілком необхідні...)”, “We were so proud of Barack Obama’s speech...” (Ми настільки пишаємось промовою Барака Обами...) [9].

До перлокутивних інтенсифікаторів рівня словосполучення належать підсилювальні фразеологізми та ідіоми, стилістичні засоби. На основі відповідності або невідповідності англійського та українського варіантів такі одиниці можуть бути поділені на три групи: перша демонструє повну відповідність перекладу у порівняльних мовах, друга – часткову, третя характеризується відсутністю будь-якої відповідності між запропонованими варіантами, тому перекладається ідіоматичним аналогом або описово. (Nancy Pelosi: “...some of us have been a thorn in their side...” (...дехто з нас як колючка в оці...), “...because your hands are pretty much tied” (...тому, що твої руки доволі таки зв'язані...)) [9].

До перлокутивних інтенсифікатори рівня речення та тексту належать питальні, окличні, бездієслівні речення, підрядні порівняльні речення, повтор та інші. Дані речення підлягають загальним правилам синтаксису мови перекладу (Hillary Clinton: “Sure. Sure” (Дійсно. Дійсно), “I want republicans in my cabinet. I want republicans in my government. I want, you know, the voices...” (Я хочу, щоб республіканці були в моєму кабінеті. Я хочу, щоб республіканці були в моєму уряді. Я хочу, ти знаєш, щоб голоси...)) [6], David Cameron: “...what is fair? What is good? What is right about leaving ...?” (Що справедливого? Що гарного? Що є правильним, залишаючи...?), “...they need help, they need training, they need to get back..., they need advice, they need confidence, they need emotional support” (...їм потрібна допомога, їм потрібна освіта, їм потрібно повернути..., їм потрібна порада, їм потрібна впевненість, їм потрібна емоційна підтримка), “What I'm talking about is the bonuses to the Board, bonuses to senior executives, bonuses to big traders, bonuses to the big money earners...” (Про що я кажу, так це про додаткові гроші для правління, додаткові гроші для вищої виконавчої влади, додаткові гроші великим біржовим маклерам, додаткові гроші багатіям...) [7], Nancy Pelosi: “Use these four words: Science, science, science and science” (Використовуйте ці чотири слова: Наука, наука, наука та наука), “... why did other Democrats vote for...?” (...чому інші Демократи голосували за...?), “Redact, redact, redact” (Редагувати, редагувати, редагувати), “...who can you go to?” (...до кого ти зможеш звернутися?), “Can you go to the chief justice...?” (Чи можеш ти звернутися до голови суду...?), “What a tragedy. What a tragedy” (Яка трагедія. Яка трагедія) [9].

Отже, варто зазначити, що перлокутивні інтенсифікатори належать до категорії інтенсивності, яка визначається як лінгвопрагматична і реалізується безпосередньо у мовленні. Мовленнєве вираження інтенсивності визначається інтенційним станом мовця. Перлокутивні інтенсифікатори – це важливі текстотворюючі елементи, які забезпечують прагматичну когерентність медіадискурсу. Серед них виділяють інтенсифікатори фонемного, морфемного, словесного рівня, а також рівня словосполучення, речення та тексту, які слугують засобами продуктивної та непродуктивної маніпуляції поведінки аудиторії. Необхідно підкреслити, що дані моделі перлокутивних інтенсифікаторів та варіанти їх перекладу не є вичерпаними, способи їх перекладу знаходяться у прямій залежності від контексту та змістового навантаження того чи іншого тексту або мовлення, а також функціональних можливостей мови перекладу. Роль перекладача під час проведення інтерв'ю полягає у визначенні комунікативного наміру мовця або іллокуції відправника та збереження комунікативного ефекту вихідного тексту враховуючи прагматику одержувача.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЕРЛОКУТИВНЫХ ИНТЕНСИФИКАТОРОВ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ИНТЕРВЬЮ И ИХ ПЕРЕВОД

А.В. Прокопенко

В статье исследуется статус перлокутивных интенсификаторов речевых актов на материале англоязычного политического интервью.

Ключевые слова: перлокутивные интенсификаторы, речевые акты, политический дискурс, английский язык.

THE USE AND TRANSLATION OF PERLOCUTIVE INTENSIFIERS IN POLITICAL INTERVIEW

A. Prokopenko

The article investigates the status of perlocutive intensifiers of the speech acts in the English-speaking political interview.

Key words: *perlocutive intensifiers, speech acts, political discourse, the English language.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: Монографическое учебное пособие / Е.А. Селиванова. – К.: Брама, Изд. Вовчок О.Ю., 2004. – 336 с.
2. Рубанова О.А. Средства усиления речевого воздействия при выражении значения побуждения: автореф. дис.... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 “Теория языка” / О.А. Рубанова; Ростовский государственный педагогический университет. – Ростов-на-Дону, 2006. – 25 с.
3. Иссерс О.С. Речевое воздействие в аспекте когнитивных категорий / О.С. Иссерс // Вестник Омского университета. – 1999. – Вып. 1. – С. 74–79.
4. Криворучко С.И. Формы и средства оптимизации речевого воздействия / С.И. Криворучко // Культура народов Причерноморья. – Симферополь, 2009. – Т.1, № 163.– С.401–403.
5. Adrian Akmajian, Richard A.Demers, Ann K.Farmer, Robert M.Harnish. Linguistics. An Introduction to language and Communication. Third edition. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1990. – 508 p.
6. Interview with Hillary Clinton [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.rd.com/your-america-inspiring-people-and-stories/interview-with-hillary-clinton/article48473-1.html>
7. PM’s interview with BBC News on Saturday 26 June 2010 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.number10.gov.uk/news/speeches-and-transcripts/2010/06/pms-interview-with-bbc-news-52459>
8. The David Cameron interview on Sunday, 15 February 2009 [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/politics_show/7877564.stm
9. One on one with Nancy Pelosi [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.msnbc.msn.com/id/29394872/>

Надійшла до редакції 8 листопада 2010 р.